

УДК 334.735

Гринюк Н. А., к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Київського національного торговельно-економічного університету (Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглядаються перспективи розвитку зовнішньоторговельної діяльності кооперативного сектору економіки України. Досліджено тенденції розвитку міжнародного кооперативного руху в цілому і світової споживчої кооперації зокрема. Обґрунтовано роль споживчої кооперації України в розвитку зовнішньоторговельної діяльності національного кооперативного сектору. Проаналізовано сучасний стан розвитку зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації України та сформульовані негативні тенденції останніх років у цій сфері. За результатами SWOT – аналізу виокремлено внутрішні чинники позитивного впливу на перспективи розвитку зовнішньоторговельної діяльності системи споживчої кооперації України. За допомогою PEST – аналізу досліджено зовнішні фактори впливу на зовнішньоторговельний потенціал української споживчої кооперації. Сформульовані напрямки нарощення зовнішньоторговельного потенціалу споживчої кооперації. Запропоновані стратегічні підходи до розвитку зовнішньоторговельної діяльності системи.

Ключові слова: кооперативний сектор економіки, споживча кооперація, зовнішньоторговельна діяльність, SWOT – аналіз, PEST – аналіз, експортний потенціал.

Табл. 2, літ. 11.

Гринюк Н. А.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕТОРГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КООПЕРАТИВНОГО СЕКТОРА НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ.

В статье рассматриваются перспективы развития внешнеторговой деятельности кооперативного сектора экономики Украины. Исследованы тенденции развития международного кооперативного движения в целом и мировой потребительской кооперации в частности. Обоснована роль потребительской кооперации Украины в развитии внешнеторговой деятельности национального кооперативного сектора. Проанализировано современное состояние внешнеторговой деятельности потребительской кооперации Украины и сформулированы негативные тенденции последних лет в этой сфере. По результатам SWOT - анализа выделены внутренние факторы положительного влияния на перспективы развития внешнеторговой деятельности системы потребительской кооперации Украины. С помощью PEST - анализа исследованы внешние факторы влияния на внешнеторговый потенциал украинской потребительской кооперации. Сформулированы направления наращивания внешнеторгового потенциала потребительской кооперации. Предложенные стратегические подходы к развитию внешнеторговой деятельности системы.

Ключевые слова: кооперативный сектор экономики, потребительская кооперация, внешнеторговая деятельность, SWOT - анализ, PEST - анализ, экспортный потенциал.

Нгулуук Н.

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF FOREIGN TRADE ACTIVITY OF CO-OPERATIVE SECTOR OF THE NATIONAL ECONOMY.

The article considers the prospects for the development of foreign trade cooperative sector Ukraine. The tendencies of international co-operative movement in general and the world of consumer cooperatives in particular investigated. The role of consumer co-operation of Ukraine is reasonable in development of foreign trade activity of national co-operative sector. Modern development of foreign trade activity of consumer co-operation of Ukraine status and set forth negative tendencies of the last years are analysed in the field of it. As a result of SWOT - analysis, the internal factors of positive influence on the development of foreign trade system of consumer cooperatives Ukraine are distinguished. Using PEST - analysis investigated the influence of external factors on potential foreign Ukrainian consumer cooperatives. Set forth directions of increase of foreign trade potential of consumer co-operation. The strategic approach to the development of foreign trade activity of the system are proposed.

Keywords: co-operative sector of economy, consumer co-operation, foreign trade activity, SWOT - analysis, PEST - analysis, export potential.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку економіки характеризується стрімкими процесами глобалізації та інтеграції господарської діяльності, що є передумовами формування єдиного глобального світового господарства.

Важливим напрямком становлення економіки України є інтеграція у світогосподарські зв'язки, що, з одного боку, продиктовано бажанням прискорити ринкові реформи і не залишитися на обочині інтеграційних процесів, які відбуваються у світовому господарстві, а з іншого – обумовлено об'єктивною необхідністю багатовекторності зовнішньоекономічної інтеграції внаслідок географічного розміщення України.

Однією із доволі потужних сфер інтеграції в світі є міжнародний кооперативний рух. Світовий кооперативний досвід, частиною якого є і українська кооперація, свідчить, що кооперація - це не лише тип виробництва чи форма господарської діяльності, а економічно обумовлена ідеологія господарювання в жорстких економічних умовах, у тому числі трансформаційних криз та глобалізації світового економічного простору.

Кооперативні форми діяльності є невід'ємною частиною сучасного господарства більшості держав: в світі діє більше 1 млн. кооперативних організацій понад 130 видів, які об'єднують близько 1 млрд. людей [1].

Вагомість кооперативного сектора економіки підтверджується досвідом розвитку вищезначеної форми господарювання в країнах ЄС: майже половину загальної кількості кооперативів у світі складають європейські кооперативи, членами яких є близько 150 млн. людей з 46 країн Європи [2].

Дослідження тенденцій розвитку кооперативного сектора економіки в країнах Європи дозволяє сформулювати наступні характерні риси цього процесу:

- значні, постійно зростаючі обсяги діяльності кооперативних підприємств і організацій відносно річного товарообігу країн;
- високий рівень конкурентоспроможності кооперативних підприємств на національному і світовому ринках;
- активна державна підтримка і стимулювання кооперативної діяльності;
- диверсифікація та індустріалізація діяльності традиційних видів кооперативів;
- зростання потужності кооперативів третинного сектора (у фінансовій сфері: банківські, страхові, кредитні спілки; в обслуговуючій сфері: споживчі, туристичні, спілки роздрібних торговців);
- високий рівень інтеграції кооперативів різних галузей діяльності;
- зростання інноваційного характеру кооперативного господарювання;
- активна підтримка і взаємодопомога кооперативних організацій різних країн між собою;
- поглиблення міжнародної інтеграції кооперативів з утворенням об'єднань кооперативних спілок.

Економічні системи більшості європейських країн досить подібні українській, тому позитивні тенденції в їх кооперативному русі доцільно застосовувати і в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ролі та місця кооперативного сектора у сучасній економіці України присвячені наукові праці багатьох вчених [3,4,5,6,7].

Не зменшуючи вагомості їх наукових напрацювань, слід зазначити, що здебільшого потенціал кооперативного сектора розглядається у відриві від міжнародної економічної інтеграції і лише в декількох працях в узагальненому вигляді висвітлюються підходи до вирішення питань розвитку і підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності кооперативного сектору національної економіки [5,6,7].

Крім того, недостатня увага приділяється дослідженням можливостей використання міжнародної кооперативної інтеграції як засобу підвищення національної конкурентоспроможності та забезпечення національної економічної безпеки у світогосподарських зв'язках.

Метою статті є аналіз перспектив розвитку зовнішньоторговельної діяльності кооперативного сектору національної економіки на прикладі системи споживчої кооперації України в умовах посилення інтеграції і глобалізації світо господарської діяльності.

Результати дослідження. Сьогодні кооперативний сектор економіки України знаходиться на стадії транзитивних змін і відображає радикальні перетворення як в економіці країни, так і в державі в цілому. Дослідження особливостей цих процесів дозволяють сформулювати ключові аспекти місії національної кооперації в сучасних умовах:

- вирішення внутрішніх економічних і соціальних споживчого ринку;
- використання потенціалу міжнародної кооперативної інтеграції як доповнюючої моделі євроінтеграції.

Головна мета широкомасштабного розвитку багатофункціонального кооперативного сектору національної економіки має полягати в реалізації невичерпних можливостей кооперації та ефективному використанні її потенціалу для економічного зростання і соціальної орієнтації багатокладної економіки України. Нажаль, на сьогодні в Україні відсутнє усвідомлення на державному рівні серйозного значення цієї складової в забезпеченні економічного розвитку країни.

З усіх підсистем кооперативного сектору в Україні споживча кооперація є найбільш структурованою і організаційно оформленою: діє як соціально-економічна система і має

диверсифіковану діяльність, що є характерною рисою розповсюджених в розвинених країнах багатofункціональних кооперативів.

Світовий досвід діяльності кооперативного сектора економіки доводить важливу роль споживчих кооперативів у розвитку економіки, особливо під час трансформаційних процесів. Саме в частині споживчої кооперації сучасний міжнародний кооперативний рух характеризує надзвичайно позитивні тенденції:

- зростання обсягів діяльності;
- проникнення кооперації в нові сфери людської життєдіяльності (сфери відпочинку, освіти, охорони здоров'я);
- поживлення кооперативної діяльності у фінансовій сфері, особливо в частині кредитування і страхування;
- зростання кількості і підвищення ролі багатofункціональних кооперативів та споживчих товариств у кооперативному секторі економіки;
- підвищення ролі міжнародного співробітництва на регіональному й глобальному рівнях.

Споживча кооперація України як важлива складова багатокладної економіки України в процесі реформувань також спрямовує свої зусилля на створення власної моделі господарювання, адекватної ринковій економіці. Серйозні зміни проходять у галузевій структурі, оптимізується їх склад, удосконалюються функції, розвиваються нові види діяльності, в т.ч. банківська, страхова, інвестиційна, зовнішньоекономічна.

Втім, на сьогодні найбільш гострими проблемами сучасного розвитку національної споживчої кооперації залишаються недостатня адаптація до ринкових форм і методів господарювання та істотне руйнування ресурсного потенціалу в складних економічних умовах сьогодення.

Діяльність національної споживчої кооперації є багатогалузевою і охоплює гуртову та роздрібну торгівлю, заготівлі, виробництво, будівництво, транспорт, освіту, надання послуг та зовнішньоекономічну діяльність, що обумовлює її значний потенціал як у формування внутрішнього ринку, так і у використанні переваг від участі у міжнародному поділі праці.

Враховуючи досвід і результати діяльності світової споживчої кооперації, сучасний етап розвитку споживчої кооперації України повинен спрямовуватися на встановлення прямого, стійкого та довготривалого симбіозу виробничого та зовнішньоторговельного видів діяльності та прагнути до перетворення зовнішньоекономічного комплексу у динамічну та збалансовану виробничо-комерційну систему.

На жаль, протягом останніх років міжнародна діяльність споживчої кооперації України характеризується пониженням ролі системи як суб'єкта зовнішньоекономічних зв'язків національної економіки, що відображається наступними негативними тенденціями:

- недосконалістю стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності;
- відсутністю належної державної підтримки зовнішньоекономічної діяльності;
- переважанням у зовнішньоторговельній діяльності разових угод з кооперативними організаціями зарубіжних країн;
- скороченням бази традиційної номенклатури експорту;
- невикористанням потенціалу довготривалої участі в міжнародних кооперативних об'єднаннях для налагодження економічних зв'язків;
- незначною кількістю спільних підприємств в системі споживчої кооперації;
- недостатньою активною позицією апарату управління щодо встановлення зв'язків та використання досвіду кооперативних спілок інших країн;
- невикористанням можливостей розвитку співпраці з зарубіжними кооперативними організаціями в фінансово-кредитній сфері та сфері послуг;
- слабкою участю в міжнародних програмах обміну досвіду та налагодження міжнародних кооперативних зв'язків.

Всі проаналізовані тенденції призвели до відчутної втрати споживчою кооперацією України роками відпрацьованих міжнародних зв'язків, і, як наслідок, зменшення власних можливостей використання експортного потенціалу на більшості традиційних ринків.

Слід констатувати, що за роки незалежності України так і не було сформовано теоретичний фундамент сучасного управління зовнішньоекономічною діяльністю системи споживчої кооперації України, який би забезпечив захищеність економічних інтересів і сприяв би її розвитку в умовах європейської інтеграції України і пов'язаних з цим перетворень. На жаль, на сьогоднішній день розвиток зовнішньоекономічної діяльності споживчої кооперації України значно гальмується через відсутність науково - обґрунтованих заходів управління нею, відсутність сучасної інформаційної бази, посилення конкуренції з боку нових господарських формувань, відсутність достатнього сучасного досвіду діяльності системи на зовнішніх ринках.

Отже, реформування зовнішньоекономічної діяльності споживчої кооперації України пов'язано з необхідністю застосування ринкового досвіду у розвинутих країнах, виходом на нові ринки збуту, підвищенням рівня виробництва шляхом отримання іноземних інвестицій, нових технологій, належної фінансової підтримки.

Зовнішньоекономічна діяльність споживчої кооперації України повинна стати реальною і значною складовою її господарської діяльності, головними чином через зовнішньоторговельну діяльність, міжнародне інвестиційне співробітництво, міжнародну виробничу кооперацію, міжнародне науково-технічне співробітництво та обмін досвідом.

З метою розробки системи заходів щодо усунення негативних тенденцій у розвитку міжнародного співробітництва споживчої кооперації України і формування дієвої та ефективної стратегії розвитку інтеграції кооперативного сектора економіки України в європейську економічну систему важливо виявити зовнішні і внутрішні чинники та фактори, які визначають цей процес та мають найсуттєвіший вплив, насамперед, на обсяги зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації.

Дослідження факторів макросередовища зовнішньоекономічної діяльності споживчої кооперації України дозволяють провести своєрідний PEST – аналіз, в якому політико-правові, економічні, суспільні та технологічні фактори виступають складовими комплексного інструменту оцінювання зовнішнього впливу на зовнішньоторговельну діяльність кооперативних підприємств і об'єднань (табл.1.)

Таблиця 1. PEST – аналіз факторів макросередовища зовнішньоекономічної діяльності споживчої кооперації України (узагальнено автором)

Фактори макросередовища			
Political (Політико-правові)	Economic (Економічні)	Social (Суспільні)	Technological (Технологічні)
- наявність правоті бази діяльності; - членство у МКА	- кризовий стан економіки країни; - складне економічне становище населення країни	- дискредитація в суспільстві іміджу споживчої кооперації як форми господарювання	- моральна і фізична застарілість виробничих ліній і технологій; - слабе фінансування наукових досліджень в галузі технологічного переоснащення підприємств - відсутність закупівлі зарубіжних технологій

Результати проведеного аналізу, насамперед, засвідчили наявність сформованої правової бази для здійснення і розвитку зовнішньоторговельної діяльності системи споживчої кооперації України:

1. Розвиток зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації України відбувається у відповідності до принципів зовнішньоекономічної діяльності, закріплених у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: суверенітету, юридичної рівності та недискримінації, підпорядкованості законам, еквівалентності обміну та захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [8].

2. Основи розвитку зовнішньоекономічної діяльності національної споживчої кооперації визначає Закон України «Про споживчу кооперацію», в якому відображені міжнародні принципи кооперації та врахований досвід роботи кооперації різних країн світу [9].

3. Стратегія розвитку споживчої кооперації України одним з основних завдань перспективного розвитку системи споживчої кооперації визначає розширення міжнародного кооперативного співробітництва, інтеграцію у міжнародні кооперативні зв'язки, розвиток зовнішньоторговельної діяльності кооперативних підприємств і організацій [10].

4. Стаття 60 Угоди про партнерство та співробітництво між ЄС та Україною приділяє значну роль розвитку міжнародного кооперативного співробітництва у модернізації і перебудові агропромислового сектора та сфери послуг в Україні, розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків для українських товарів [11].

Втім, слід зазначити, що дещо декларативний характер інституційної бази поглиблення участі кооперативних підприємств, організацій та їх об'єднань у міжнародному поділі праці, необхідність адаптації кооперативного сектора української економіки до змінних умов ринкового середовища потребують нових законодавчих актів, нормативно-розпорядчих документів та міжнародних угод щодо кооперативного співробітництва.

Зовнішнє економічне середовище, незважаючи на кризовий стан економіки України, на загал створює потенційні можливості розвитку зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації і міжнародній інтеграції кооперативного сектора національної економіки у світогосподарські зв'язки за рахунок реалізації наявних внутрішньосистемних резервів.

Суспільні фактори мають більше негативний, ніж позитивний вплив: дискредитація в суспільстві іміджу цієї форми господарювання навіть попри історичну національну схильність до колективної праці,

стримує розвиток споживчої кооперації і, відповідно, не сприяє жодному з видів міжнародного кооперативного співробітництва.

Технологічні фактори також більше стримують, ніж сприяють розвитку зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації України. Недостатній рівень оновлення і технічного переоснащення доволі застарілого (як морально, так і фізично) обладнання, безумовно, негативно впливає на конкурентоспроможність виробленої продукції і на внутрішньому, і на зовнішньому ринках.

Оцінювання мікросередовища функціонування системи споживчої кооперації України з позиції потенціалу її зовнішньоторговельної діяльності здійснено на основі проведеного SWOT – аналізу (табл.2).

Таблиця 2. SWOT - аналіз споживчої кооперації України (узагальнено автором)

Strength (Сильні сторони)	Weakness (Слабкі сторони)
<ol style="list-style-type: none"> 1.Сформований імідж соціально-орієнтованої системи. 2.Власна соціальна база членів системи. 3.Правова легітимність функціонування. 4. Організаційна єдність і ієрархічність системи. 5. Гарантований ринок збуту. 6. Багатогалузевий характер діяльності. 7.Накопичений досвід господарювання. 8.Традиційні внутрішньогосподарські зв'язки. 9. Власна інфраструктура, в т.ч. матеріально-технічна база. 10. Власна сировинна і товарна база. 11. Власна багаторівнева система підготовки кадрів. 12. Кваліфікований кадровий персонал. 13. Науковий потенціал. 14. Комунікаційна роль на території діяльності. 15. Підтримка місцевої влади. 16.Досвід зовнішньоекономічних зв'язків. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Втрата економічної зацікавленості споживачів. 2. Ослаблена соціальна суб'єктна база системи. 3. Недосконалі механізми участі пайовиків в господарській діяльності. 4. Низька участь пайовиків в управлінні споживчим кооперативом. 5.Недосконалість нормативно-правової бази України щодо діяльності споживчої кооперації. 6.Недостатня поінформованість населення про кооперативні переваги. 7. Застаріла організаційна структура управління. 8. Послаблення позицій на ринках господарювання. 9. Застаріла матеріально-технічна база, низький рівень технічної оснащеності. 10. Зниження ефективності фінансово-господарської діяльності. 11. Погіршення фінансового стану. 12.Скорочення науково-дослідних розробок.
Opportunities (Можливості)	Threats (Загрози)
<ol style="list-style-type: none"> 1.Підвищення соціального статусу системи. 2. Завоювання довіри і лояльності споживачів. 3.Зростання споживчого попиту населення. 4. Збільшення чисельності пайовиків за рахунок некооперованого населення. 5.Адаптивність до зміни умов середовища. 6. Відродження ринкових засад господарювання. 7. Диверсифікація діяльності. 8. Розширення асортименту і якості товарів (послуг). 9. Вихід на нові ринки (в т.ч. міжнародні). 10. Потенціал використання місцевої сировини. 11.Можливість залучення коштів населення. 12. Раціоналізація організаційної структури управління. 13.Посилення кооперативної інтеграції. 14. Розвиток внутрішніх і партнерських відносин. 15. Нарощення інформаційного потенціалу. 16.Зміцнення зв'язків з місцевою владою. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Скорочення соціальної бази системи. 2.Втрата позицій на ринку діяльності. 3. Неврегульованість законодавства. 4. Висока конкуренція зі сторони підприємницьких структур. 5. Кризові явища в традиційних галузях діяльності. 6. Несприятливі демографічні тенденції в країні. 7.Погіршення платоспроможності населення. 8. Негативні тенденції в структурі витрат споживачів. 9. Негативні інфляційні тенденції. 10. Скорочення кадрового складу. 11.Зниження рівня підготовки кадрів. 12. Дефіцит фінансових ресурсів.

Результати проведеного аналізу перспектив діяльності споживчої кооперації України дозволили виокремити переваги цього сектора національної економіки, які слід вважати внутрішніми чинниками позитивного впливу на нарощення зовнішньоторговельної діяльності:

- організаційно-правові засади функціонування: правова легітимність діяльності; дієва законодавча база; власна соціальна база членів; підтримка місцевих органів влади;
- організаційно-економічні засади господарювання: багатогалузевий характер діяльності; традиційні внутрішньогосподарські зв'язки; власна сировинна і товарна база; гарантований ринок збуту продукції; досвід зовнішньоекономічної діяльності;

- власна інфраструктура функціонування: сформована матеріально-технічна база; диференційованість підприємств та ієрархічність системи в цілому;
- власна багаторівнева система підготовки кадрів: кваліфікований кадровий персонал та науковий потенціал.

Все вищезазначене свідчить про достатній потенціал системи національної споживчої кооперації зайняти гідне місце в розвитку зовнішньоторговельної діяльності України за рахунок збільшення експортного потенціалу, нарощення конкурентоспроможності виробництв, підвищення самостійності підприємств і організацій системи.

Головна мета розвитку зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації України полягає у підвищенні організаційно-економічної ефективності здійснення зовнішньоторговельних операцій, як важливого напрямку зміцнення і динамічного розвитку споживчої кооперації, посилення її ролі у виконанні соціально-економічних завдань на споживчому ринку в умовах зростання конкуренції. Для підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності системи необхідно забезпечити виконання ряду заходів, а саме:

- підвищення продуктивності та зменшення витрат експортного виробництва;
- ведення оперативного моніторингу ефективності зовнішньоекономічної діяльності споживчої кооперації як на рівні окремих підприємств, так і системи в цілому;
- активне використання сучасних технологій захисту від валютних ризиків.

Розвиток експортного потенціалу споживчої кооперації України можливо забезпечити, насамперед, шляхом підвищення ефективності використання наявного експортного потенціалу, розширення існуючої номенклатури експортних товарів та підвищення їх конкурентоспроможності за рахунок:

1. Відновлення експортних «ніш» на зарубіжних ринках товарів традиційної номенклатури споживчої кооперації внаслідок:

- збільшення обсягів виробництва і експорту продукції традиційної номенклатури споживчої кооперації внаслідок реалізації програми підвищення ефективності господарювання;
- розширення виробництва товарів з високим ступенем переробки, і, відповідно, експорту конкурентоспроможної продукції внаслідок реалізації програм повного виробничого циклу і використання маркетингових заходів (розробка сучасної упаковки та маркування, реклама на зовнішніх ринках).

2. Залучення до експортних ресурсів нових товарів, які користуються постійним попитом на зовнішньому ринку:

- розширення обсягів експорту послуг внаслідок розвитку інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності споживчої кооперації і підвищення кваліфікаційного рівня кадрового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності;
- створення технопарків та інноваційних структур інших типів з метою підвищення технічного та технологічного рівня виробництва, освоєння потенційних зарубіжних ринків, визначення експортної спеціалізації системи споживчої кооперації в міжнародному поділі праці.

3. Підвищення конкурентоспроможності кооперативних підприємств на основі реалізації цільових програм їх реструктуризації:

- забезпечення фінансових, технічних, технологічних та організаційних умов для налагодження і розвитку виробництва конкурентоспроможної продукції;
- запровадження нових кооперативних форм інтегрування (між підприємствами в середині системи споживчої кооперації; між підприємствами споживчої кооперації і підприємствами інших форм власності) шляхом створення багатофункціональних кооперативів (виробничих, постачальницьких, сервісних, маркетингових, кредитних кооперативів) та спільних підприємств;
- активізацію діяльності кооперативних інформаційно-консалтингових фірм шляхом підвищення ефективності маркетингових досліджень, аналізу зовнішніх ринків з метою обґрунтування пріоритетної структури товарного експорту та імпорту технологій і обладнання кооперативних підприємств; розробки довгострокових програм щодо збуту експортної продукції кооперативних підприємств;
- диверсифікацію діяльності кооперативних підприємств у високоприбуткових сферах зовнішньоекономічної діяльності (розвиток іноземного туризму, митно-консигнаційної, лізингової діяльності, франчайзингу) і спрямування одержаних від діяльності фінансових ресурсів на розвиток експортного потенціалу.

4. Розробки системи залучення іноземних капіталів та формування сприятливого інвестиційного клімату в сфері діяльності споживчої кооперації на основі:

- реалізації організаційно-економічних заходів визначення пріоритетних територій для іноземного інвестування;
- підготовки проекту законодавчого закріплення сприятливого інвестиційного клімату в сфері діяльності споживчої кооперації;

- встановлення зв'язків з міжнародними програмами технічної допомоги, інвестиційними фондами з метою залучення потенційних інвесторів шляхом.

Виявлені чинники розвитку зовнішньоторговельної діяльності національної системи споживчої кооперації повинні стати основою формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності кооперативного сектора України.

Підвищення конкурентоспроможності кооперативних підприємств та організацій на внутрішньому ринку стане основою формування конкурентоспроможності на зовнішніх ринках, що сприятиме поглибленню співробітництва із зарубіжними кооперативами.

Висновки і пропозиції. В умовах посилення інтеграції і глобалізації світо господарських зв'язків реформування зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації України тісно пов'язано з діяльністю міжнародних кооперативних організацій, міжгалузевими відносинами.

На жаль, на сьогодні українська кооперація не використовує повною мірою позитивний досвід розвитку міжнародного кооперативного сектора, а її розвиток відбувається без належної державної підтримки її господарювання.

З огляду на це, основними стратегічними напрямками зовнішньоторговельної діяльності системи споживчої кооперації України із зарубіжними кооперативними організаціями мають стати:

1. Розвиток співробітництва із кооперативними спілками країн Східної та Західної Європи, який передбачає:

- розвиток виробничої кооперації та спільне підприємництво;
- залучення іноземних інвестицій та трансфер технологій;
- запозичення українськими кооперативами досвіду діяльності в нових економічних умовах.

2. Розвиток співробітництва із кооперативними організаціями країн СНД та Балтії, основними напрямками якого мають стати:

- відновлення втрачених позицій на ринках даного регіону з використанням існуючих зв'язків з кооперативними організаціями цих країн;
- використання вигідного географічного розташування України в контексті надання споживчої кооперацією різноманітних послуг.

3. Вхідження організацій банківсько-кредитної системи Укоопспілки у Європейські кооперативні банківські об'єднання (Міжнародне Об'єднання Народних банків, Об'єднання кооперативних банків ЄС) з метою реалізації наступних завдань:

- покращення системи розрахунків при здійсненні міжнародної торгівлі між кооперативами;
- сприяння реорганізації та розвитку кооперативної та кредитної систем, в рамках яких можлива підтримка реалізації програми фінансування і страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств (організацій) споживчої кооперації;
- сприяння відкриттю представництв споживчої кооперації за кордоном;
- одержання доступу до зарубіжних програм фінансування та технічної допомоги PHARE, TRANSFORM, TACIS.

4. Пошук джерел іноземних інвестицій і потенційних партнерів для створення спільних підприємств з метою:

- просування товарів на зовнішні ринки;
- обміну прогресивним досвідом кооперативного господарювання.

Запозичення зарубіжного досвіду розвитку кооперативної системи та міжнародне кооперативне співробітництво дозволять не лише інтенсифікувати розвиток кооперативного сектора української економіки, а й модернізувати і оптимізувати всю національну економіку, сприятимуть максимізації отриманих переваг від її участі у міжнародному поділі праці.

Реалізація вищезначених перспектив розвитку зовнішньоторговельної діяльності кооперативного сектора національної економіки сприятиме досягненню значних позитивних ефектів і результатів: зростання продуктивності вітчизняного кооперативного сектора; розширення торгівлі між країнами; структурна перебудова економіки, особливо агропромислового комплексу; збільшення обсягів зарубіжних інвестицій, трансферу технологій; розвиток багатопланової співпраці країн в різних сферах життєдіяльності; посилення національної конкурентоспроможності, зокрема кооперативного сектора економіки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. *Cooperative Values and Principles for Corporate Social Responsibility*. International Day Cooperatives, 2014. — Way of access : <http://www.ica.coop>.

2. *Successful Cooperative Development Models in East & Central Europe*. Report of the COPAC Open Forum. 26-27 October 2014, Berlin.

3. *Рехлецький С.А.* Про становлення та розвиток загальної теорії перехідних кооперативних систем // Вісник ЛКА. Випуск 7. Серія економічна. – Львів, 2009. – С. 216-218.
4. *Марцин В.* Проблеми функціонування споживчої кооперації та шляхи стабілізації господарської діяльності // Економіка України. - 2008. - № 4. - С.24-27
5. *Тереховська В.І.* Споживча кооперація України та її економічна безпека // <http://ukrcoor-journal.com.ua/2009-2/num/files/mconf211108.pdf>
6. *Перхун В.Г.* Споживча кооперація у соціальному розвитку сучасного суспільства // Матеріали XX з'їзду споживчої кооперації України. – К., 2009.
7. *Юрко І.В.* Експортний потенціал споживчої кооперації: оцінка та шляхи розвитку // Вісник Львівської комерційної академії. – Серія економічна, випуск 7. – Львів: Коопосвіта, 2010. – С. 167-174.
8. *Про зовнішньоекономічну діяльність:* Закон України від 16.04.91 р. // Вісн. Верх. Ради України. - 1991. - № 29.
9. *Про споживчу* кооперацію: Закон України від 10 квіт. 1992 р. № 2687-ХІІ (зі змін. і допов.) // Відомості Верховної Ради. - 1992. - № 30.
10. *Стратегія* розвитку споживчої кооперації України на 2004–2015 рр. — К. : Укоопспілка, 2004. — 44 с.
11. *Угода* про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Закон України від 10.11.94 р. // Вісн. Верх. Ради України. – 1994. - № 24.